

A kultúripartól a tudatiparig – és azon túl
[From the Culture Industry to the Consciousness Industry – and Beyond]

Author: István Csabay
Published by: Pro Philosophia Foundation
Source: *Kellék*, 2023, No. 69, pp. 147–157

Stable URL:

<https://www.prophilosophia.ro/assets/files/kellek69/012csabay.pdf>

DOI: 10.61901/Kellek.2023.69.12

Abstract

In this paper, I will focus primarily on the cultural criticism of Theodor W. Adorno. Based on the works *On the Fetish Character in Music and the Regression of Listening* and *The Culture Industry*, a chapter of the *Dialectic of Enlightenment*, I outline Adorno's aesthetic views and the social-critical conclusions that emerge from them. In the second part of my paper, I examine an essay by Hans Magnus Enzensberger titled *The Consciousness Industry*, which essentially seeks to develop Adorno's concept of the "culture industry" employing various shifts of emphasis and conceptual innovations.

Finally, the conclusion points out that the shaping of social consciousness should be understood as a critical-aesthetic practice that, through the denial of the established, the expansion of the limits of the imaginable, the suspension of the evidences of the present, and the perception of everyday, natural experiences as peculiar or outstanding phenomena, is capable of the cultural-political emancipation of the individual.

Keywords: aesthetics; critical theory; culture industry; consciousness industry; emancipation

Bibliography

1. Theodor W. Adorno: Fétisjelleg a zenében és a zenei hallás regressziója. Fordította Zoltai Dénes. In *Uő: A művészet és a művészetek. Irodalmi és zenei tanulmányok*. Szerk. Zoltai Dénes. Helikon Kiadó, Budapest, 1998, 280–305.
2. Max Horkheimer – Theodor W. Adorno: *A felvilágosodás dialektikája*. Fordította Mesterházi Miklós. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2020.
3. Hans Magnus Enzensberger: *Einzelheiten*. Suhrkamp Verlag, 1962, 7–15. Magyarul: Hans Magnus Enzensberger *Tudatipar*. Fordította Weiss János. Kézirat.
4. Walter Benjamin: *A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában*. Fordította Kurucz Andrea. URL: http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html

5. Weiss János: Kísérlet Adorno Fétiskarakter-tanulmányának újraolvasására. In Olay Csaba – Weiss János (szerk.): *A művésztől a tömegkultúráig*. L'Harmattan Kiadó – Könyvpont Kiadó, Budapest, 2014, 97–110.
6. Weiss János: *A modernség esztétikai programja. Előadások Walter Benjamin Műalkotás-tanulmányáról*. L'Harmattan, Budapest, 2020, 62–63.
7. Albrecht Wellmer: Igazság, látszat, megbékülés – A modernitás esztétikai megmenekítése Adornónál. In Uő: *A modern és posztmodern dialektikája. Az észkritika Adorno után*. Fordította Weiss János. Gond-Cura Alapítvány, Budapest, 2008, 55–59.
8. Weiss János: *Az esztétikum konstrukciója Adornónál*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995, 61.
9. Borbély András: Antikapitalizmus és esztétika Adorno és a korai Lukács viszonyában. In András Csaba – Hites Sándor (szerk.): *Kapitalizmus és irodalomtörténet*. Reciti, Budapest, 2022, 39–53.
10. Márkus György: Walter Benjamin, avagy az áru mint fantazmagória. Fordította Farkas János László. In Uő: *Kultúra, tudomány, társadalom – A kultúra modern eszméje*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2017.
11. Bagi Zsolt: *Az esztétikai hatalom elmélete – Kulturális felszabadítás egy újbarokk korban*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2017, 97–98.
12. Márkus György: Adorno és a tömegkultúra – Az autonóm művészet a kultúriparral szemben. Fordította Erdélyi Ágnes. In Uő: *Kultúra, tudomány, társadalom – A kultúra modern eszméje*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2017.
13. Olay Csaba: A tömegtársadalom kultúrája a Frankfurti Iskola és Arendt gondolkodásában. In Olay Csaba – Weiss János (szerk.): *A művésztől a tömegkultúráig*. L'Harmattan Kiadó – Könyvpont Kiadó, Budapest, 2014.
14. Márkus György: A „kultúra antinómiái”. Fordította Karádi Éva és Kis János. In Uő: *Kultúra, tudomány, társadalom – A kultúra modern eszméje*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2017.
15. Márkus György: Az ideológiakritikáról – kritikusan. Fordította Erdélyi Ágnes. In Uő: *Kultúra, tudomány, társadalom – A kultúra modern eszméje*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2017.
16. Theodor W. Adorno: Későkapitalizmus vagy ipari társadalom? – Bevezető előadás a 16. német szociológiai napon. Fordította Weiss János. *Pro Philosophia* füzetek 2003:2 URL: http://www.c3.hu/~prophil/profi032/adorno_kk.html.
17. Weiss János: *Tizenkét előadás a Frankfurti Iskoláról és a diákmozgalmakról*. Áron Kiadó, Budapest, 2000.
18. József Attila: A szocializmus bölcelete (1934). Kritikai kiadás. *Eszmélet*, 2015 (27):105, melléklet, 11.
19. Sipos Balázs: A magyar anti-ödipusz. *a szem*, 2019. 01. 05. URL: <https://ujszem.org/2019/01/05/a-magyar-anti-odipusz/>.

20. Herbert Marcuse: Represszív tolerancia. Fordította Weiss János. 2000, 2017:8, 8. URL: <http://ketezer.hu/2018/09/herbert-marcuse-repressziv-tolerancia/>.
21. András Csaba: A látás felszabadítása. A *Marseille régi kikötője* (Moholy-Nagy László, 1929) című film esztétikája. In Barabás Gábor – Böhm Gábor – Pohárnok Melinda (szerk.): *Tanulmányok a bölcsészet- és társadalomtudományok köréből*. PTE BTK Kari Tudományos Diákköri Tanács, Pécs, 2022, 95–116.
22. András Csaba: A bomlás virágai. Irodalom, film és piac viszonya Bertolt Brecht A „*Koldusopera-per*” című írásában. In András Csaba – Hites Sándor (szerk.): *Kapitalizmus és irodalomtörténet*. Reciti, Budapest, 2022, 55–68.
23. András Csaba: Az emancipatorikus kultúra és a képzelet paralízise. *Kellék*, 2020:64, 169–196.